

ПРЕЛИМИНАРНИ РЕЗУЛТАТИ ОБРАЧУНА РЕГИОНАЛНОГ БРУТО ДОМАЋЕГ ПРОИЗВОДА ЗА 2009. ГОДИНУ

САДРЖАЈ

Уводне напомене	2
Основни принципи и регионална географија.....	2
Извори података	3
Методолошке напомене.....	5
Резултати обрачуна	5

Уводне напомене

Републички завод за статистику по први пут извршио је процену регионалног БДП-а, у складу са европским статистичким стандардима и новом статистичком номенклатуром територијалних јединица. Ова процена је резултат значајних побољшања статистичких истраживања, које је Републички завод за статистику предузео протекле две године, и проактивне стратегије усвајања Европске статистичке методологије у области националих и регионалних рачуна. Такође, не треба губити из вида и богато, вишедеценијско искуство РЗС у обрачунима регионалних и субрегионалних статистичких показатеља, као и дугогодишњу сарадњу РЗС са Шведском статистиком. Представници из статистике регионалних рачуна Шведске дали су позитивну оцену напора РЗС у овој области и пружили значајну стручну помоћ и подршку у раду. Регионализација БДП-а за 2009. годину базирана је на принципу дистрибуције додате вредности економских субјеката према **месту рада** (workplace) тј. локалним јединицама где се додата вредност реално ствара, а не према седишту економског субјекта. Овај принцип регионалних рачуна је од посебног значаја, имајући у виду чињеницу да велики економски системи који представљају окосницу српске економије (укључујући и јавна предузећа и државне органе и институције) по правилу имају широку географску дисперзију организационих јединица (погона, пословних јединица и сл.) од којих свака представља значајан центар економске активности на територији општине и региона на којој се налази (Пошта Србије, НИС, Министарство унутрашњих послова, велики трговински ланци, осигуравајућа друштва и банке, итд.).

Основни принципи и регионална географија

Обрачун регионалног БДП-а као део система националних рачуна Републике Србије заснован је на принципима и методологији ЕУ тј. *Европског система националних рачуна* (ESA 95) и Номенклатури статистичких територијалних јединица Републике Србије (НСТЈ) која је у потпуности усклађена са европском класификацијом статистичких територијалних јединица - NUTS. Обрачун регионалног БДП-а, у складу са европском регулативом, извршен је на нивоу НСТЈ - 2 (регион) који подразумева следеће статистичке територијалне јединице:

- Регион Београда
- Регион Војводине
- Регион Шумадије и Западне Србије
- Регион Јужне и Источне Србије
- Регион Косова и Метохије за који тренутно не постоје поуздани статистички подаци и није обухваћен обрачуном.

Регионални БДП представља регионални еквивалент Бруто домаћег производа као најважнијег макроекономског агрегата једне националне економије и показатељ њене продуктивности и ефикасности у производњи производа и услуга неопходних за различите видове потрошње. Сумар БДП-а свих региона идентичан је БДП-у Републике Србије. Бруто додата вредност коју стварају сви економски субјекти резиденти Републике Србије је полазна тачка за обрачун БДП-а и његову регионализацију тј. утврђивање доприноса појединачних регионалних целина БДП-у. Однос између БДП-а и бруто додате вредности се може приказати на следећи начин:

БДП = збир годишње вредности свих институционалних сектора тј. економских субјеката који припадају одређеном сектору, плус порези на производе (ПДВ, акцизе и други директни порези) минус субвенције на производе (субвенције директно повезане са производњом добара и услуга)

БДВ = укупна вредност производње (аутиду) добара и услуга умањена за међуфазну проширњу тј. производе и услуге уишошене као инпути у процесу стварања аутиду.

Горе наведене фундаменталне једнакости представљају основни принцип тзв. *производног приступа* обрачуна БДП-а који је примењен и у нашим обрачунима додате вредности за сваку општину и деривацију регионалног БДП-а. Такође, треба додати, да се наведена формула за обрачун додате вредности односи искључиво на производне јединице које припадају тржишним секторима економије те да се третман разликује када је реч о економским субјектима класификованим у нетржишне секторе као што су сектор државе (државних органа и институција) и непрофитних институција. Вредност производње ових субјеката, будући да њихове услуге немају опипљиви тј. тржишни карактер, те да се претпоставља да не стварају било какав пословни вишак тј. профит, обрачунава се као сумар њихових пословних трошкова и расхода. Овај принцип је такође примењен у нашим обрачунима регионалног БДП-а.

Бруто додата вредност се у систему националних рачуна обрачунава у базним ценама тј. ценама које одражавају оно што произвођачи заиста добијају као надокнаду за произведене производе и услуге. То значи да се у обрачун аутпута и додате вредности укључују и субвенције на производе који произвођачи добијају од стране државе али не обухвата порезе који произвођачи преваљују на потрошаче произведених добара и услуга. У финалном поступку обрачуна БДП-а у тржишним ценама тј. ценама које производи и услуге улазе у потрошњу, субвенције на производе се одузимају а порези на производе додају агрегираним износима додате вредности. На тај начин, вредност БДП-а се изказује из перспективе потрошача тј. купаца добара и услуга. БДП заправо и приказује вредност свих производа и услуга које су распложиве за различите видове потрошње осим оне која представља потрошњу инпута тј. међуфазну потрошњу.

Извори података

Поред финансијских извештаја свих правних лица обвезника подношења завршних рачуна, приликом извођења обрачуна коришћени су следећи извори података:

- За нефинансијски сектор привредних друштава - новоуведени модул у оквиру редовног годишњег статистичког истраживања структурних пословних статистика којим се од 2010. год. прикупљају подаци о промету, броју запослених, бруто зарадама и други подаци по локалним јединицама привредних друштава на нивоу општина. Као допунски извори података коришћени су подаци РЗЗО о броју запослених у локалним јединицама привредних друштава и статистичко истраживање РАД-1 које прикупља локализоване податке о запослености и зарадама.
- За финансијски сектор (пословне банке и НБС, осигуравајућа друштва, друштва за финансијски лизинг, пензионе и инвестиционе фондове, брокерска и дилерска друштва и друге фин. институције) - годишње истраживање КГИ-02 којим се од 2008. год. за банке и друштва за осигурање прикупљају подаци на нивоу локалних јединица и база података финансијских извештаја за правна лица која се сврставају у овај институционални сектор.

- За сектор државе тј. државних органа и институција - Истраживање КГИ-03 којим се годишње прикупљају најважнији индикатори за кориснике буџетских средстава као и специјализовано ад-хок истраживање 11 најзначајнијих државних институција са највећом територијалном дисперзијом локалних јединица. Овим истраживањем прикупљени су до сада најпрецизнији и најпотпунији подаци о општинској дистрибуцији локалних јединица, запосленим радницима и зарадама. Поменуте институције су: МУП, Министарство одбране, Пореска управа, Управа царина, Национална служба за запошљавање, Републички фонд ПИО, Фонд РЗЗО, Републички завод за статистику, ХМЗ Србије, Републички геодетски завод и Пошта Србије. Такође, као допунски извор коришћени су горе поменути подаци РЗЗО и подаци из истраживања РАД-1.
- За сектор домаћинства - статистичке процене базиране на подацима статистичких истраживања и подацима Пореске управе Републике Србије. Овај сектор поред предузетника тј. физичких лица која самостално обављају привредну делатност, обухвата и остала самозапослена лица, као што су лица која остварују уговорену накнаду као једини извор прихода („уговораша“) и самосталне пољопривредне произвођаче. Такође, БДВ сектора домаћинства обухвата и нето приход од рентирања, тј. изнајмљивања стамбеног простора од стране домаћинства. Овај приход, у складу са принципима националних рачуна, обухвата и тзв. импутирану ренту, тј. импутирану вредност прихода од рентирања који би власници сопственог стамбеног простора остварили када би тај простор изнајмљивали другим лицима. Ова процена базира се на подацима о површини стамбеног простора на територији појединих региона и просечној јединичној цени некретнина.
- За сектор непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима (невладине организације, удружења грађана, политичке и друге друштвено-политичке асоцијације и организације) - база података финансијских извештаја за друга правна лица и подаци РЗЗО о броју запослених у локалним јединицама ових правних лица.

У максимално могућој мери коју дозвољавају расположиви извори података, за сваки од наведених институционалних сектора примењени су специфични методи обрачуна вредности производње (тржишног и нетржишног аутпута) и додате вредности у складу са ЕУ регулативом националних и регионалних рачуна.

Методолошке напомене

Обрачун регионалног БДП-а базиран је на производном принципу обрачуна додате вредности која се израчунава као разлика између вредности остварене производње (аутпута) и свих материјалних и нематеријалних импута утрошених у процесу производње (међуфазна потрошња). За обрачун бруто додате вредности на микро нивоу примењен је „top-down“ метод тако што се БДВ сваког економског субјекта дистрибуира на његове локалне јединице, на територији одговарајуће општине, у складу са учешћем сваке локалне јединице у БДВ целини којој припада. Након тога, примењује се „bottom up“ метод тј. додата вредност свих локалних јединица на територији једне општине се агрегира до нивоа округа и, на послетку, региона. Овај метод омогућава добијање значајно прецизнијих резултата у односу на једноставнију технику регионализације БДП-а која подразумева да се већ израчунати виши регионални агрегати „разбијају“ на ниже субрегионалне нивое помоћу одређених „кључева“ за дистрибуцију што је пракса појединих земаља међу којима су и поједине чланице ЕУ. Ваља истаћи да је Републички завод за статистику за потребе обрачуна регионалног БДП-а осмислио и посебну апликацију за унос података, контролу и дистрибуцију додате вредности по локалним јединицама, као и деривацију регионалних и субрегионалних агрегата што само по себи представља значајно унапређење инфраструктуре система националних рачуна.

Резултати обрачуна - регионални БДП, учешће региона у стварању БДП-а Републике Србије и индекси нивоа

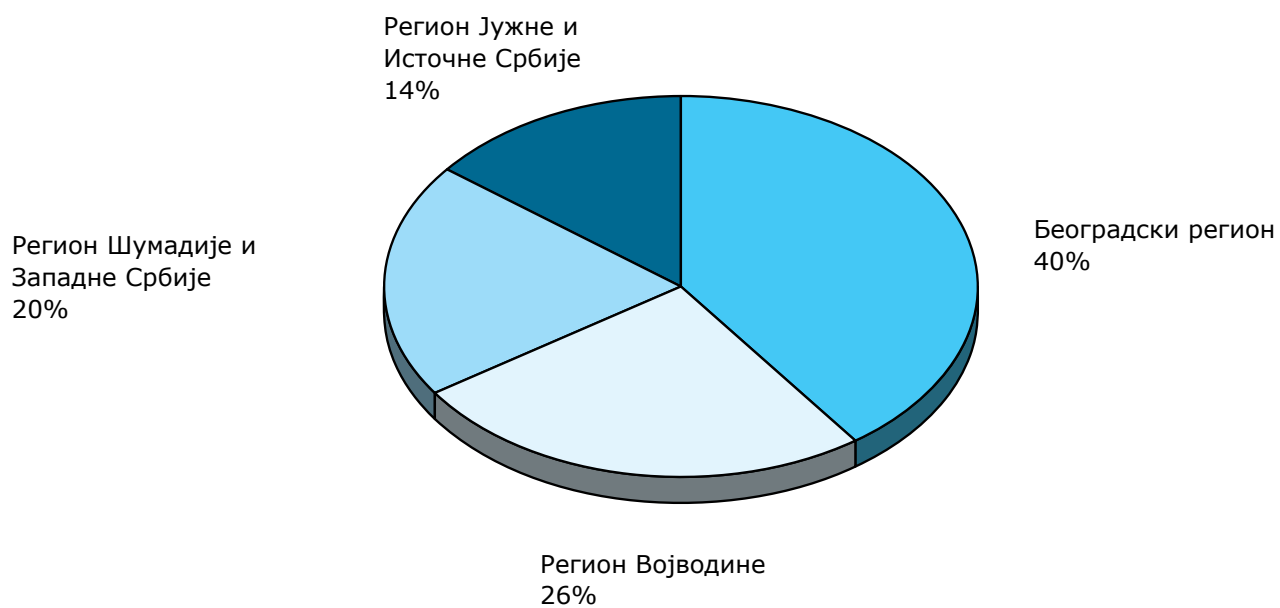
Регионални БДП - 2009., прелиминарни резултати

РЕГИОН	БДП (у мил. РСД)	Учешће (%)	БДП по становнику (у хиљ. РСД)	Индекс нивоа РС = 100
Република Србија	2 815 000	100,0	385	100,0
Београдски регион	1 124 565	39,9	690	179,4
Регион Војводине	720 301	25,6	366	95,2
Регион Шумадије и Западне Србије	563 734	20,0	275	71,4
Регион Јужне и Источне Србије	406 400	14,4	243	63,3
Регион Косова и Метохије

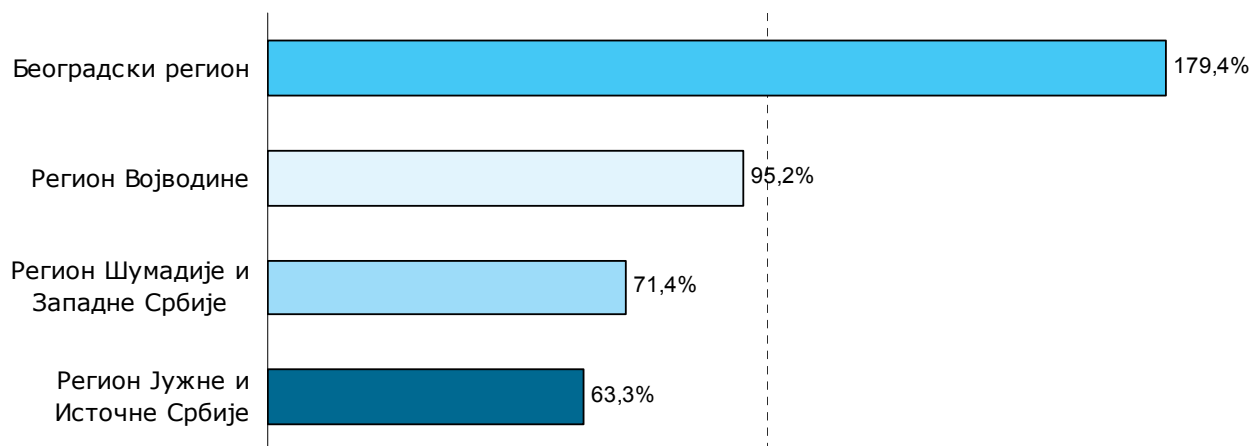
У складу са обрачунским принципом места рада, учешће појединих региона у БДП-у Републике Србије је следеће: Београдски регион заузима водеће место са 40%; иза њега је регион Војводине са 26%, а за њима следе регион Шумадије и Западне Србије са 20% и регион Јужне и Источне Србије са 14%.

Београдски регион са 690 хиљ. дин. БДП по глави становника има готово 80% већи *per capita* износ у односу на републички просек. Индекс нивоа за регион Војводине износи 95,2% (366 000 дин), Регион Шумадије и Западне Србије 71,4% (275 000 дин.) и Регион Јужне и Источне Србије 63,3% (243 000 дин.).

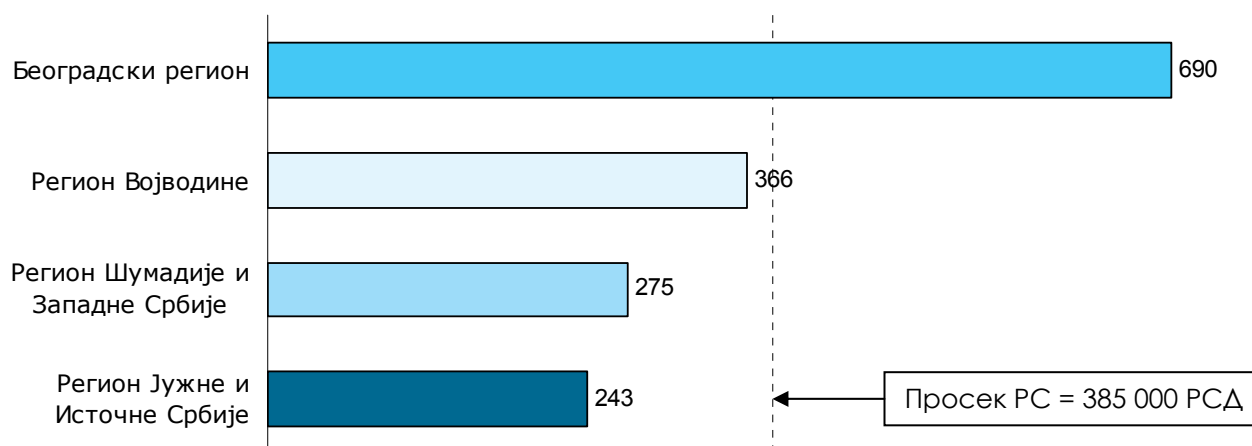
Учешће региона у стварању БДП-а Републике Србије, 2009. год.

Регионални БДП по становнику, индекс нивоа (РС = 100)

Регионални БДП по становнику (у хиљ. РСД)

У 2011. год. Републички завод за статистику ће предузети напоре за даља унапређења статистичких истраживања као и бољу сарадњу са великим економским системима који значајно доприносе стварању БДП-а Републике Србије као и регионима у којима се налазе њихове локалне јединице. Наведена унапређења као и очекивана побољшања у административним изворима података ће омогућити још прецизније и поузданије процене регионалног БДП-а и других регионалних економских показатеља који сачињавају систем регионалних рачуна. У овом моменту, приказани резултати представљају најквалитетнију и најпоузданију процену економске снаге и значаја појединих региона Републике Србије. На крају, напомињемо да су приказани резултати прелиминарног карактера и да се до краја 2010. године може очекивати ревизија обрачуна која, према првим назнакама, неће значајније утицати на нивое регионалног БДП-а и учешћа појединих региона у БДП-у Републике Србије.